

Katja Klopčič

Tatjana Kokalj: *Detektivka Zofija*.
Ilustrirala Ana Razpotnik Donati. Ljubljana: Založba Mladika
(Zbirka Liščki), 2009.

Avtorica tokrat že z naslovom določi horizont pričakovanja – po knjigi bodo segli tisti mladi bralci, ki hrepenijo pa napeti zgodbi in razkrivanju skrivnosti, in pisateljica jim ponuja dvajset primerov, s katerimi se na popolnoma običajne dni v šoli sreča Zofija. Avtoričin slog je neposreden, med metaforičnimi opisi nekateri izstopajo zaradi izvirnosti in slikovitosti (Zofija začne krožiti po hodniku “kot muha, ki je izgubila smer”, vznemirjena mama povzdigne glas “do višine luči na stropu”, učenec “se je v trenutku spremenil v plakat za tovarno paradižnikove mezge”), ponekod v pripovedi pa poblisne tudi simpatična duhovitost (“V učilnici 4. b je bilo tiho, da bi učenci lahko slišali miš, če bi stanovala v šoli. A ker je v šoli ni bilo, je bila tišina podobna gluhi noči na prazni ulici.”).

Zofija je četrtošolka in najboljša detektivka na šoli, to pa zato, “ker ima oči vedno odprte in ne spregleda nobene podrobnosti, ki drugim ljudem mimogrede uide mimo nosa. Sliši tudi tisto, kar je bilo izgovorjeno šepetaje, in zavoha vse skrivnostne primere na šoli.” Tako pisateljica predstavi svojo junakinjo na uvodni strani (da si bralci Zofijo in njene sošolce in učitelje živo predstavljamo, poskrbijo simpatične in duhovite ilustracije Ane Razpotnik Donati), njen lik nato gradi skozi celotno knjigo. Deklica z izrazitim čutom za pravičnost včasih zasije v vsej veličini svojega značaja, a včasih je zaradi svojega znanja in svoje lastnosti, da mora vse vedeti in ima vedno prav, tudi preprosto rahlo nadležna, zaradi česar deluje bolj življenjsko. Zadnje nekoliko porušijo primeri, v katerih avtorica dekletcu v usta položi stavke z vzgojno noto (“Sam se brani, kajti ne pozabi, krivica je le to, da si bil vprašan med angleščino, ne pa tudi to, da si dobil cvek. Tega si si zaslužil, da veš.”, *Cvek*; v *Avto s prasko* pa razmišlja “zakaj se otroci sploh maščujejo nad nedolžnimi predmeti”), drugje preseneti Zofijin nasvet, ki po zrelosti

poseka celo marsikaterega odraslega (v *Grozilnem pismu* se izkaže, da je njegov avtor po ločitvi staršev poskušal “odgnati” novega materinega prijatelja, po naključju učitelja Robija, Zofija pa dečku popridiga: “Fant, tudi če napišeš sto pisem, se ne bo nič spremenilo. Tvoja mama ima svoje življenje in oče svojega. /.../ Predlagam ti, da staršem pustiš malo časa. Naj razmislijo, ali želijo živeti skupaj ali ne. In ne obremenjuj si vesti z grozilnimi pismi.”). Zofija je na šoli splošno priznana kot detektivka in iščejo jo različni učenci, tudi med poukom (takrat v razred po navadi plane dežurni učenec, *Izginil je zvezek* in v *Cveku*), bolj neverjetno pa je, da jo tako obravnavajo tudi učitelji in da tudi ti pri njej iščejo pomoč. Učitelj angleščine zagato, v kateri se je znašel, imenuje celo “primer”; ker pogaša redovalnico 5. c, v Zofijinem 4. b potarna: “Veste, obetajo se mi hude težave. Ker nisem zaklenil uradnega dokumenta, me lahko prijavijo na disciplinsko komisijo in me kaznujejo.” (Bi to učitelj res pojasnjeval učencem, in to še celemu razredu?), nato pa Zofijo prosi: “Bi mi lahko pomagala razvozlati ta zoprni primer, saj si brez redovalnice ne upam stopiti v zbornico.” (*Redovalnice ni.*)

Med najboljše spadajo zgodbice, ki prepričljivo predstavijo težave, s katerimi se srečujejo in spopadajo otroci. Takšne so na primer *Kapa z jelenovimi rogovi* (izkaže se, da je Iztoku ni nihče ukradel, nesrečnemu fantu je bilo le preveč nerodno, da bi jo nosil, in se je je preprosto znebil), *Ste gledali film?* (Vladka obnemoglo zaspi v šoli, saj je pozno gledala film, kar so ji starši dovolili le zato, ker naj bi bila to šolska naloga; naj opozorim na simpatičen konec, v katerem se učiteljica Justina odlično izkaže; Zofijina razredničarka v svojem rokavu skriva marsikateri pedagoški as, ki bi bil zaradi sočutne pravičnosti lahko za zgled marsikateremu učitelju), *Smučanje odpade* (Valerija ponaredi okrožnico, da je odpovedan športni dan, saj res noče smučati), pa *Jopica z rožnatimi gumbi* (zaljubljeni fantič skriva stvari svoji izbranki, da bi bil deležen njene pozornosti in hvaležnosti, ko jih znova najde) in pristrčna zgodba *Hud pes* (ubogo zverinico muči lakota, ne napadalnost). Med zadnjimi zgodbami dve zazvenita v resnejših tonih, *Zapravljeni denar* in *Vsi na dvorišče* (prva obravnava nespametno zapravljanje denarja, namenjenega za plačilo malice, druga izmišljeno grožnjo z bombo). Prepričljivost zgodbam podeljuje osrednja težava, s kakršno se verjetno na vsaki šoli ubada vsaj nekaj učencev, in preprosta rešitev primera.

Nekaj zgodb na žalost ni tako posrečenih, predvsem *Čokolada* in *Avto s prasko*. V prvi se otroci v šoli igrajo trgovino, za kar izdelajo denar; eden od otrok denar barvno fotokopira, in čeprav fotokopije uničijo, en bankovec naslednji dan opazijo v lokalni trgovini. In rešitev primera:

eden od učencev je pozabil na bankovec v svojem žepu in njegova *mama* je z njim *zanj* kupila *čokolado*. Večina staršev bi se verjetno vprašala, od kod otroku desetevrski bankovec, poleg tega je neverjetno, da odrasel človek ne bi opazil, da gre za navadno barvno fotokopijo bankovca (navsezadnje je to dan prej učiteljica opazila brez posebnih težav). Ravnatelj razlago takoj sprejme, mame pa tako ali tako nihče nič ne vpraša. Drugi primer neverjetne izpeljave je zgodba *Avto s prasko*. Učitelj tarna zaradi popraskanega avtomobila in konča, da je njegov "jekleni konjiček" zdaj bolj podoben "steni, na katero ljudje naslanjajo kolesa". In kaj odkrije Zofija? Babica z otročičkom v vozičku pride po otrokovo mamico, učiteljico kemije Jasmino, otroček pa zagrabi leseno paličico in začne z njo "navdušeno vleči po avtu črte". Babica mu je, da to ni prav, povedala "že včeraj". Zofija ju zasači, nato se vrne v razred, skozi okno pa vidi Jasmino in nekoliko pozneje tudi lastnika avtomobila, učitelja Nikolaja, ki malčku seveda odpusti in ne dramtizira več. Nelogičnosti je kar nekaj: Le katera babica bi mirno gledala otroka, kako praska po avtomobilu? Praske naj bi bile namreč tako hude, da bi bil avto videti, "kot bi se vozil med vrtnicami, šipkom in malinovjem"? Za to je vendar potrebnega res veliko dela ... In učitelj bi tarnal, da "tako popraskan avto ni več primeren za cesto", kar je samo po sebi neznansko pretiravanje (na kar avtorica sicer "opozori"), nato pa bi malčku v hipu odpustil in na vse pozabil. Nekonsistentno in neposrečeno.

Pred nami je torej zbirka zgodbic, ki so po kakovosti različne, šibke na žalost zamajajo strukturo celote. Škoda, kajti dobre odlikujejo tako prepričljiva in simpatična težava, s katero se navadno po tihem spopada eden od Zofijinih sošolcev, kot preprosta in človeško topla rešitev (prav mogoče je, da se bo komu od mladih bralcev ob branju zazdelo, da njegova težava le ni tako huda). Tatjana Kokalj je namreč avtorica, ki zna pokukati globoko v otroško dušo, kar je nedvomno kakovost, ki bi jo v prihodnje veljalo bolj postaviti v ospredje. *Detektivka Zofija* bi lahko bila očarljivo branje, vendar bi bilo zato nujno potrebnih nekaj (samo)kritičnih in uredniških posegov.